

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
6 päivänä lokakuuta 1993 *

Asiassa C-109/91,

jonka Kantongerecht te Utrecht (Alankomaat) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Gerardus Cornelis Ten Oever

vastaa

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 119 artiklan tulkinnasta sekä asiassa C-262/88, Barber (Kok. 1990, s. I-1889) 17.5.1990 annetun tuomion oikeusvaikutusten ajallista rajoittamista koskevasta tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg ja J. L. Murray sekä tuomarit G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse, M. Díez de Velasco, P. J. G. Kapteyn ja D. A. O. Edward,

julkisasiamies: W. Van Gerven,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein ja johtava hallintovirkamies D. Lousterman-Hubeau,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- G. C. Ten Oever, edustajanaan I. P. M. Boelens, Stichting De Ombudsmannin työntekijä,
- Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf, edustajinaan asianajajat M. van Empel ja O. W. Brouwer, Amsterdam,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön pääsihteerin sijaisena toimiva T. P. Hofstee,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään R. Caudwell, Treasury Solicitor's Department,
- Saksan liittotasavallan hallitus, asiamiehinään talousministeriön Regierungsdi- rektor E. Röder ja saman ministeriön Oberregierungsrat C. D. Quassowski,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamie- het K. Banks ja B. J. Drijber,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan G. C. Ten Oeverin, Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwas- sers- en Schoonmaakbedrijfin, Alankomaiden hallituksen, asiamiehinään ulkoasiain- ministeriön oikeudelliset apulaisneuvonantajat J. W. de Zwaan ja T. Heukels, Ison- Britannian hallituksen, edustajinaan Sir Nicholas Lyell, QC, barrister S. Richards ja barrister N. Paines sekä Assistant Treasury Solicitor J. Collins, Saksan liitto- tasavallan hallituksen sekä komission 26.1.1993 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.4.1993 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdo- tuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Kantongerecht te Utrecht (Alankomaat) on esittänyt 28.3.1991 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 9.4.1991, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä,

jotka koskevat perustamissopimuksen 119 artiklan tulkintaa yksityisen ammatillisen eläkejärjestelmän perusteella maksettavan leskeneläkkeen osalta sekä yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-262/88, Barber (Kok. 1990, s. I-1889) 17.5.1990 antaman tuomion tulkintaa sen oikeusvaikutusten ajallisen rajoittamisen osalta.

- 2 Kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat G. C. Ten Oever ja Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Glazenwassers- en Schoonmaakbedrijf (jäljempänä eläkerahasto) ja joka koskee leskeneläkkeen myöntämistä.
- 3 Ten Oeverin puoliso kuului kuolemaansa eli 13.10.1988 asti työnantajien ja työntekijöiden rahoittaman ammattialakohtaisen eläkejärjestelmän piiriin. Kyseisenä ajankohtana leskeneläkettä maksettiin mainitun järjestelmän sääntöjen perusteella ainoastaan naispuolisille leskille. Vasta 1.1.1989 kyseinen oikeus ulotettiin koskemaan myös miespuolisia leskiä.
- 4 Puolisonsa kuoleman jälkeen Ten Oever anoi mieslesken eläkettä, jota ei myönnetty hänelle eläkerahastosta, koska kyseisen järjestelmän sääntöjen, sellaisina kuin ne olivat hänen puolisonsa kuollessa, perusteella sellaisia ei myönnetty. Vastaukseksi Ten Oeverin esittämään, edellä mainittuun Barber-tuomioon perustuvaan väitteeseen, jonka mukaan anottu eläke oli katsottava perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitetuksi palkaksi, ja ettei näin ollen minkäänlaista miesten ja naisten välistä syrjintää voitu hyväksyä, eläkerahasto vastasi, että kyseinen tuomio oli annettu vasta Ten Oeverin puolison kuoleman jälkeen, ja että sen oikeusvaikutukset olivat ajallisesti rajoitettuja.
- 5 Kantongerecht te Utrecht, jonka käsiteltäväksi Ten Oever saattoi asian vaatien sen toteamista, että eläkerahaston olisi myönnettävä hänelle kyseinen eläke, päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
 - ”1) Onko ETY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa tulkittava siten, että jälkeenjääneille omaisille maksettavia muita kuin lakisääteisiä etuuksia (kuten käsiteltävänä olevassa asiassa leskeneläke) on pidettävä kyseisessä artiklassa tarkoitettuna palkkana tai korvauksena?
 - 2) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, seuraako ETY:n perustamissopimuksen 119 artiklasta, että
 - a) hakija voi vaatia leskeneläkkeen maksamista puolisonsa kuolinpäivästä (tässä tapauksessa 13.10.1988) alkaen?

- b) hän voi vaatia sitä siitä päivästä, jolloin yhteisöjen tuomioistuin antoi kyseisen tuomion eli 17.5.1990 alkaen?
 - c) hän ei voi lainkaan vaatia sitä, koska hänen puolisonsa kuoli ennen 17.5.1990?"
- 6 Pääasiaan liittyviä tosiasioita, menettelyn kulkua ja yhteisöjen tuomioistuimessa esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä ainoastaan, jos se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Ensimmäinen kysymys

- 7 Ensimmäisellä kysymyksellään tuomioistuin pyrkii selvittämään, kuuluuko käsiteltävänä olevassa asiassa tarkoitetun kaltainen leskeneläke perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitetun palkan käsitteeseen, jolloin siihen sovelletaan kyseisessä määräyksessä esitettyä syrjäntäkieltoa.
- 8 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti 119 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuun palkan käsitteeseen kuuluvat kaikki korvaukset, jotka työntekijä välittömästi tai tulevaisuudessa saa rahana tai luontoisetuna, jos työnantaja maksaa nämä korvaukset suoraan tai ainakin välillisesti työntekijän työstä. Se, että tietyt etuudet maksetaan työsuhteen päätyttyä, ei sulje pois sitä, etteivätkö ne voisi olla perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettua palkkaa (ks. erityisesti edellä mainittu Barber-tuomio, 12 kohta).
- 9 Sen sijaan näin määriteltyyn palkan käsitteeseen eivät sisälly sellaiset sosiaaliturvajärjestelmät tai -etuudet, esimerkiksi vanhuuseläkkeet, jotka perustuvat suoraan lainsäädäntöön eivätkä edellytä yritys- tai ammattialakohtaista sopimista ja joiden soveltaminen yleisesti määriteltyihin työntekijäryhmiin on pakollista. Kyseisillä järjestelmillä turvataan työntekijöille sellaisen lakisääteisen järjestelmän edut, jonka rahoitukseen osallistuvat työntekijät, työnantajat ja mahdollisesti viranomaiset siten, että osallistuminen perustuu enemmän sosiaalipoliittisiin syihin kuin työnantajan ja työntekijän väliseen työsuhteeseen (asia 80/70, Defrenne, tuomio 25.5.1971, Kok. 1971, s. 445, 7 ja 8 kohta).

- 10 Käsiteltävänä olevassa asiassa oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, ettei kyseisen eläkejärjestelmän sääntöjä ole suoraan säädetty laissa, vaan että niistä on päätetty työmarkkinaosapuolten neuvottelujen tuloksena, valtion ainoastaan vahvistettua riittävän edustavina pidettyjen työnantajajärjestöjen ja ammattiliittojen pyynnöstä, että kyseinen järjestelmä on pakollinen koko kyseisellä ammattialalla.
- 11 Lisäksi on todettava, että kyseinen eläkejärjestelmä on yksinomaan työntekijöiden ja työnantajien rahoittama ja ettei se saa minkäänlaista julkista rahoitusta.
- 12 Näin ollen riidanalainen leskeneläke kuuluu perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.
- 13 Se seikka, ettei leskeneläkettä makseta työntekijälle, vaan työntekijän leskelle, ei kumoa tätä tulkintaa. On korostettava, että lesken oikeus sellaiseen etuuteen on tosiasiallisesti etu, joka seuraa hänen puolisonsa kuulumisesta kyseisen järjestelmän piiriin, joten lesken oikeus eläkkeeseen perustuu työnantajan ja kyseisen puolison väliseen työsuhteeseen, ja eläkettä maksetaan leskelle hänen puolisonsa tekemästä työstä.
- 14 Tämän vuoksi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevan kaltainen ammatillisen eläkejärjestelmän perusteella maksettava leskeneläke kuuluu perustamissopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.

Toinen kysymys

- 15 Toisella kysymyksellä yhteisöjen tuomioistuimelta tiedustellaan pääasiallisesti edellä mainitun Barber-tuomion oikeusvaikutusten ajallisen rajoittamisen täsmällistä ulottuvuutta.
- 16 Tässä yhteydessä on riittävää todeta, että rajoittamisesta on päätetty nimenomaan yksityisten ammatillisten eläkejärjestelmien perusteella maksettavien etuuskien (erityisesti eläkkeiden) yhteydessä, jotka on määritelty perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitetuiksi palkoiksi.

- 17 Kyseisessä tuomiossa otettiin huomioon kyseisen palkanmaksumuodon erityisluonne eli se, että asteittain työntekijän uran aikana saavutettava eläkeoikeus on ajallisesti erotettu etuuden tosiasiallisesta maksamisesta, joka on lykätty tiettyyn ikään asti.
- 18 Yhteisöjen tuomioistuin on ottanut huomioon myös ammatillisten eläkkeiden rahoitusmekanismit ja siten työntekijän säännöllisesti suorittamien maksujen ja tulevaisuudessa maksettavien määrien välisen laskennallisen yhteyden kussakin yksittäistapauksessa.
- 19 Ottaen huomioon ne syyt – sellaisina kuin ne on esitetty Barber-tuomion 44 kohdassa – joiden vuoksi kyseisen tuomion oikeusvaikutusten ajallinen rajoittaminen oli perusteltua, on syytä täsmentää, että ammatillisten eläkkeiden osalta tasa-arvoiseen kohteluun voidaan vedota ainoastaan sellaisten etuuksien ollessa kysymyksessä, jotka maksetaan tuomion antamisajankohdan eli 17.5.1990 jälkeisen työssäoloajan perusteella, paitsi jos on kyse sellaisista työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet muuten vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
- 20 Näin ollen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asiassa C-262/88, Barber, 17.5.1990 annetun tuomion mukaan perustamissopimuksen 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen voidaan vedota ja sen perusteella vaatia tasa-arvoista kohtelua ammatillisen eläkkeen osalta ainoastaan sellaisten etuuksien ollessa kysymyksessä, jotka maksetaan tuomion antamisajankohdan eli 17.5.1990 jälkeisten työskentelykausien perusteella, paitsi jos on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet muuten vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Oikeudenkäyntikulut

- 21 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä,

minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntiku-
luista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Kantongerecht te Utrechtin 28.3.1991 tekemällään päätöksellä esittä-
mät kysymykset seuraavasti:

- 1) Käsiteltävänä olevassa asiassa tarkoitettun kaltainen ammatillisen eläke-
järjestelmän perusteella maksettava leskeneläke kuuluu ETY:n perusta-
missopimuksen 119 artiklan soveltamisalaan.
- 2) Asiassa C-262/88, Barber, 17.5.1990 annetun tuomion mukaan perusta-
missopimuksen 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen voidaan
vedota ja sen perusteella vaatia tasa-arvoista kohtelua ammatillisen
eläkkeen osalta ainoastaan sellaisten etuuksien ollessa kysymyksessä,
jotka maksetaan tuomion antamisajankohdan eli 17.5.1990 jälkeisten
työskentelykausien perusteella, paitsi jos on kyse työntekijöistä tai heidän
jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa
panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet muuten vastaavan vaati-
muksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Due	Kakouris	Rodríguez Iglesias	Zuleeg	Murray
Mancini	Joliet	Schockweiler	Moitinho de Almeida	
Grevisse	Díez de Velasco		Kapteyn	Edward

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä lokakuuta 1993.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti

